

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ 24-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՌԻՄ

Սեպտեմբերի 30-ին, կիրակի օրը, Մայր Աթոռում, ավանդական հանդիսությամբ ու խանդավառ մթնոլորտում, ճշվեց Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ս. Տ. Վազգեն Ա կաթողիկոսի գահակալության 24-րդ տարեդարձը:

24 տարիներ առաջ, 1955 թվականի հոկտեմբերի 2-ին, ս. Գրիգոր Լուսավորչի պատմական Աթոռի վրա բազմեց Հայոց նորընտիր Հայրապետը՝ խորը հավատով, հոգևոր-եկեղեցական, ազգային-հայրենասիրական առաքելության պայծառ գիտակցությամբ:

Աստվածառաք Հայրապետը գահակալության տարիներին Իր Աջը տարածեց բովանդակ հայության վրա ի Հայաստան և ի սփյուռս աշխարհի և Իր առաքելությունը կատարեց անմնացորդ, նվիրումով ու բոլորանվեր սիրով դեպի Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը, դեպի հայ եկեղեցին, դեպի հայ ժողովուրդն ու հայրենիքը:

Անցնող 24 տարիների ընթացքում Հայոց Հայրապետը Իր բարձր անձնավորությունը նույնացրեց գրոց հիշատակության արժանի իրագործումներով, ինչպես նաև Մայր Աթոռի և Հայոց վերածնված աշխարհի երազանքների հետ:

Հայոց Հայրապետի ոգեշնչող անձնավորությունից ճատագայթող լույսը ջերմացրեց

բովանդակ հայության սիրտը և այն անբախտելի կերպով կապեց Մայր Աթոռի, հայ եկեղեցու և Հայոց Մայր երկրի հետ:

Ս. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետը, Իր ոտքերն ամրորեն դրած հայրենի հողի վրա, անցյալի մեր տեսլապաշտ ու վաստակաշատ մեծ հայրապետների օրինակով ծաղկեցրեց Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը: Միաժամանակ նա Իր մեծ ու բարի սրտով հառավ սփյուռքին՝ հովվապետական Իր բազում այցելությունների առիթով, ամեն տեղ, համայնքից համայնք, թեմերից թեմ, Իր հետ տանելով անձամբ ս. Էջմիածնի պատգամն ու օրհնությունը, ինչպես նաև վերածնված Հայոց աշխարհի կենարար շունչն ու Արարատյան աշխարհի հայրենական քաղցրություններն և ազգային վերածնության ոգեշնչող ավետիսը:

Հայոց Հայրապետի գահակալության անցնող 24 տարիների բեղուն շրջանը ընդգրկեց հոգևոր-եկեղեցական, ազգային-հայրենասիրական, վերակառուցողական-շինարարական, միջեկեղեցական ու խաղաղասիրական բազում բնագավառներ:

Սեպտեմբերի 30, կիրակի: Տոն էր Մայր Աթոռում և բոլոր հայկական եկեղեցիներում ու թեմերում, օրը՝ պայծառ ու արևալին, բոլորի տրամադրությունը՝ բարձր ու հանդիսավոր:

Այս ուրախ առիթով, մասնակցելու համար զանակալության հանդիսություններին, Մայր Աթոռ էին ժամանել Արևմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակ և Ֆրանսիայի հայոց թեմի առաջնորդ տ. Սերոբյե արքեպ. Մանուկյանը, ԱՄՆ-ի արևելյան թեմի առաջնորդ տ. Թորգոմ արքեպ. Մանուկյանը, ԱՄՆ-ի արևմտյան թեմի առաջնորդ տ. Վաչե արքեպ. Հովսեփյանը, Անգլիայի հայոց հայրապետական պատվիրակ և հոգևոր առաջնորդ տ. Ներսես եպ. Պողոսյանը, Երուսաղեմի հայոց պատրիարքարանի դիվանապետ և ժառանգավորաց վարժարանի ու ընծայարանի վերատեսուչ տ. Ծաֆե արքեպ. Աճեմյանը և Իրաքի հայոց թեմի առաջնորդական տեղապահ տ. Ավագ վրդ. Ասատուրյանը:

Գահակալական հանդիսություններին մասնակցում էին Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամները, մայր հայրենիքի, ներքին թեմերի առաջնորդ արքայանքները, տ. Սիոն արքեպ. Մանուկյանը, Մայր Աթոռի դիվանապետ տ. Արսեն եպ. Բերբերյանը, Մայր Աթոռի միաբանությունը, մայրավանքի պաշտոններության ղեկավար աշխատողներ:

Ժամը 11-ին Վեհափառ Հայրապետը Վեհարանում, զգեստավորված, եկեղեցական թափորով ու զանգերի ավետավոր հնչյունների ներքո, առաջնորդվեց Մայր տաճար՝ մատուցելու օրվա սուրբ պատարագը:

Տաճարի աջակողմյան և ձախակողմյան դասերում տեղ էին գրավել պաշտոնական անձնակազմություններ, Հայկական ՍՍՀ Միևիստրների խորհրդին առընթեր հալ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահի տեղակալ Անդրանիկ Հարությունյանը, Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամներ, սփյուռքահայ բազում ուխտավորներ, որոնց թվում՝ ամերիկահայ ուխտավորների, ինչպես նաև Արևմտյան Գերմանիայից ժամանած այցելուների մեծ խմբեր:

Սուրբ սեղանին սպասարկում էին եպիսկոպոսներ, վարդապետներ և սարկավագների դասը:

Ա. պատարագի երգեցողությունը կատարում էր Մայր տաճարի երգչախումբը՝ վաստակավոր արտիստ Խորեն Մելիսանջյանի ջնորհալի ղեկավարությամբ:

Մայր տաճարը լիքն էր աղոթավոր հավատացյալների բազմությամբ: «Հայր մեր»-ից առաջ պատարագի Վեհափառ Հայրապետը քարոզեց «Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ» (Սաղմ. ԺԸ 2) բնաբանով:

ՎԵՀԱՓԱՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈԶԸ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

(30 սեպտեմբերի 1979 թ.)

«Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ, Ամեն»:

«Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ»:
«Երկինքը պատմում է մեզ Աստուծո փառքի մասին»:

Այս իմաստուն խոսքերը արտասանել է Դավիթ արք. սաղմոսերգուն՝ Հին Կտակարանի մեծ հեղինակներից մեկը, սաղմոսների հեղինակը, մեզանից շատ դարեր առաջ, մոտավորապես երեք հազար տարիներ առաջ:

Ահավասիկ այդ հեռավոր ժամանակներին ընտրյալ մարդիկ, աստվածայինով ներշնչված մարդիկ, ինչպիսի՝ մտածումի և զգացումի բարձունքի են հասել, որ հիացում է պատճառում նաև մեզ այսօր:

Ո՛վ մեզանից այսօր էլ, իր հաջաքը բարձրացնելիս լինի դեպի երկինք, դեպի արևազարդ երկինքը ցերեկվա ընթացքում, կամ դեպի աստղերով զարդարված երկինքը գիշերվա ընթացքում, չի՞ լցվում հիացմունքով և իր հոգու մեջ չի՞ տալիս մեծ հարցումը, թե ո՞վ է տեղծել այս հիասքանչ տիեզերքը, արևով, յուանով, աստղերով բազում, անհամար, նրանց շարժումներով, նրանց՝ մեզ պարզապես յուշտով և ջերմությամբ: Բնական կերպով և անհրաժեշտորեն այդ հարցը մեր հոգու մեջ շարժվում է, և մենք սաղմոսերգուի նման չենք չարող չբացականչել՝ «Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ»:

Սիրելի հավատացյալներ,

Դավիթ սաղմոսերգուն և իր ժամանակի մարդիկ, երեք հազար տարի մեզանից առաջ, երկինք ասելով հասկանում էին այն պատկերը, որ արարգ աչքով մենք էլ տեսնում ենք այսօր: Նույնիսկ մինչև մեզանից մի քանի հարյուր տարիներ առաջ մարդիկ գաղափար իսկ չունեին, թե ավելի այն կողմ, ավելի հեռուները, անսահմանության մեջ, յարածվում է տիեզերքը: Եվ կարելի է ասել, թե հազիվ տասը-քսան տարի է, որ շոշափելիորեն հայտնաբերվեց, թե երկինքը այն չէ միայն, ինչ որ տեսնում ենք պարզ աչքերով. այն տիեզերքը ունի անսահման, անծարածիր խորություն, հազարավոր արեգակներով և արեգակնային համակարգերով:

Ուրեմն, եթե երեք հազար տարիներ առաջ մարդիկ հիացել են աստղազարդ երկրքի պատկերի առաջ, մենք ինչքա՞ն ուռավել հիացումով պետք է անդրադառնանք համայն տիեզերքի այս հիասքանչ,

կատարյալ և անսահման, անծայրածիր տարածության իրողության:

Եվ հետևաբար ինչքան առավել համոզումով կարող ենք բացականել այսօր՝ «Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ»: Որովհետև իրոք համայն տիեզերքը և մեր աշխարհը իր անասելի կատարելություններով, ներդաշնակություններով, գեղեցկություններով Աստուծո փառքի մասին են պատմում մեզ:

Ահա ամենախոր ակունքը մեր կրոնական հավատքի: Որովհետև այս ամենը հնարավոր չէ, որ լիներ արդյունքը պատահականության, որ լիներ աննպատակ և անիմաստ:

Այս պահին, սիրելի հավատացյալներ, Մեր մտածումը ավելի առաջ է գնում՝ կեդրոնացնում մեր աշխարհի վրա, որ իր բազում բնական գեղեցկություններով, իր բուսական և կենդանական զարմանահրաշ հարստություններով, կատարելություններով նույնպես՝ Աստուծո փառքի մասին են խոսում: Մակայն այդ բոլորից վեր կա մի ուրիշ իրականություն մեր այս աշխարհի վրա, աստվածային մեկ ուրիշ ստեղծագործություն, որը համայն արարչագործության զագաթնակետն է: Դա ինքը մարդն է: Մարդը՝ իր հոգու ամբողջ տիեզերքով, իր ստեղծած բազում իրագործումներով պատմության ընթացքին: Մարդը անկասկած կարող ենք նկատել Աստուծո արարչագործության գերագույն հրաշալիքը:

Աստվածային ստեղծագործության զագաթնակետը, այո՛, մարդն է՝ իր ճանաչության կարողությամբ, մարդը՝ իր ողջ ոգեկանությամբ, իր մտքի թռիչքներով, իր հոգու հույզերով ու տեսիլքներով, մարդը իր կամքի հզոր դրսևորումներով, իր շինարար, ստեղծարար իրագործումներով:

Ոմանք կարծում են, թե՛ հակասություն կամ հակադարստություն կա գիտության և հավատքի միջև: Մենք չենք հավատում դրան, որովհետև գիտությունը ինքը ուրիշ բան չէ, եթե ոչ մարդկային մտքի թռիչքը, կարողությունը՝ հայտնաբերելու բնության օրենքները և կիրառելու դրանք մարդկային կյանքի բարօրության համար: Իսկ նույնական բնությունը իր բոլոր օրինաչափություններով անբաժան մասն է կազմում աստվածային արարչագործության և հետևաբար մեր օրերի գիտության հայտնաբերումներով՝ առավել պայծառանում է փառքը Աստուծո:

Հարց տանք՝ ինչպե՞ս է արտահայտվում մարդկային ոգեկանությունը նրա կյանքի պատմության ընթացքին: Մարդկային ոգեկանության գերագույն արտահայտությունն է կրոնական զգացմունքի թռիչքը, որով

մարդը որոնում է և գիտակցում և գտնում՝ հեղինակը տիեզերական արարչագործության, այսինքն՝ Աստուծո:

Ոգեկանություն ասելով պետք է հասկանա՞նք այն բոլոր ստեղծագործությունները, որոնք պատմության ընթացքում ժողովուրդները, օժտված, ներշնչված մարդիկ, հորինել են և հարստացրել մարդկային մշակույթի գանձարանը՝ գիր, գրականություն, ճարտարապետություն, քանդակագործություն, նկարչություն, երաժշտություն և մյուս բոլոր արվեստները: Նաև մարդուն հատուկ մեկ ուրիշ ոգեկան արժեք, գուցե առավել գերագանց, այդ նրա հոգևոր-բարոյական գիտակցությունն է, այսինքն գիտակցումը բարվոյն, արդարության, ազատության, մարդասիրության և խաղաղության: Այս զգացումները մանավանդ հանդիսանում են մարդկային կյանքի և պատմության փառապսակը:

Սիրելի հավատացյալներ, այս բոլորի մասին խորհրդածելով Մեր հաջաքը այժմ ուղղում ենք դեպի մարդկության այն հատվածը, որ կոչվում է հայ ժողովուրդ, որ մեր սեփական ազգն է: Մենք արդար հայարտությամբ կարող ենք ասել, որ հայ ժողովուրդը տակավին շատ դարեր առաջ առաջիններից եղավ աշխարհի վրա, որ դարձավ ոգեկան արժեքներ ստեղծող ժողովուրդ՝ իր աստվածամաչությամբ, իր բարոյական բարձր ըմբռնումներով և իր ստեղծագործություններով կյանքի բոլոր բնագավառների մեջ: Եվ այդ բոլորի սկզբնաղբյուրը հանդիսացավ լույսը Քրիստոսի: Այն պահից, երբ հայ ժողովուրդը իր սիրտը բացեց Քրիստոսի Ավետարանին, բռնկվեց նրա հոգու մեջ կրակը ոգեկանության, ստեղծարար ոգեկանության: Այդպես մեր ազգը մոտ երկու հազար տարիներից ի վեր աշխարհի առաջադեմ ազգերի հետ միասին իր նպաստն է բերում մարդկային ոգեկանության հառաջընթացի ճանապարհի վրա:

Մեր ժողովուրդը անցյալում թեև շատ անգամներ տառապել է ու հանդիպել բազում փորձությունների և հաճախ նահատակվել նույնիսկ, սակայն նա միշտ բարձր է պահել ոգեկանության դրոշմը և ամենադաժան ժամանակաշրջաններում իսկ նա մի տեսակ իր վրեժն է լուծել ստեղծագործելով, մագաղաթների ու քարերի վրա թողնելով իր հոգու պատկերը: Այսօր, փառք Աստուծո, անցել են այդ տխուր ժամանակները, և հայ ժողովուրդը, թե՛ Հայաստանում և թե՛ մասամբ արտասահմանի տարածքի վրա, շարունակում է ոչ միայն իր ֆիզիկական գոյությունը, իր տնտեսական գոյավիճակը, այլ նաև շարունակում է ըն-

թանալ ոգեկանության ճանապարհով, և ուրի հառաջատարը, հայ ժողովուրդի ոգեկանության հառաջատարը, հանդիսացել է դարեր շարունակ Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցին:

Այդ գիտակցությամբ է, որ Մենք այս վերջին քսանչորս տարիների ընթացքում Մեր գահակալության, այստեղ աշխատում ենք, երազում ենք ու ձգտում՝ ընթանալ այն լուսավոր ճանապարհով, որով ընթացել են մեր նախնիք: Եվ Աստուծո օգնությամբ և Մեր գործակիցների օժանդակությամբ, նաև մեր հայրենի պետության բարյացակամության, ահավասիկ քսան և չորս տարիներ է ի վեր Մենք փորձում ենք կատարել Մեր պարտականությունը:

Այսօր, Մեր գահակալության քսանհինգերորդ տարեդարձի սեմին, հոգեկան մխիթարությամբ պետք է ասենք ու վկայությունը բերենք, որ Մեր աշխատանքը տվեց բավարար արդյունքներ, և կերպարանափոխվեց կարևոր չափով մեր ժողովրդի հոգևոր, բարոյական կյանքի պատկերը այս վերջին քսան և ավելի տարիների ընթացքում և՛ այստեղ՝ Հայաստանի տարածքի վրա, ներքին մեր թեմերում, և՛ թե արտաահանում:

Մենք աղոթում ենք այս պահին, որպեսզի, ինչպես մեր աղոթքներից մեկում ասվում է, տա Աստված Մեզ ևս մի քիչ ժամանակ, որպեսզի կարողանանք կյանքի կոչել Մեր ապագայի ծրագրերը՝ ի մխիթարություն հաճախ մեր ժողովրդի և ի բարօրություն և հառաջդիմություն մեր վերածնունդի մայր հայրենիքի:

Օրհնություն՝ աստվածային հայոց հինավուրց մեր ազգին, օրհնություն՝ աստվածային մեր վերածնված մայր երկրին, առնանալ հայոց Մայր Հայաստանին, օրհնություն՝ աստվածային մեր սոփոք եկեղեցուն, Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնին, մեր նվիրապետական Աթոռներին, մեր հաճախ հոգեվոր դասուն և հաճախ հավատացյալ ժողովուրդին այժմ և հավիտյան:

«Ծնո՞րհք» և սեր և խաղաղություն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ և ընդ ամենեւեւանսդ: Ամեն:

Քարոզից հետո, Նորին Սրբության նախագահությամբ ատյանում կատարվում է Հայրապետական մաղթանք:

Ա. պատարագի ավարտին երկուդած բարեպաշտությամբ սիյուրբահայ ուխտա-

վորներից շատերը սուրբ Հաղորդություն են ստանում Հայոց Հայրապետի ձեռքից: Ժամը 15-ին Վեհարանի սեղանատանը ճաշկերույթ է տրվում Հայոց Հայրապետի գահակալության 24-րդ տարեդարձի առթիվ:

Ճաշկերույթին ներկա են լինում տ. Սիոն, տ. Սերովբե, տ. Կոմիտաս, տ. Թորգոմ, տ. Վաչե, տ. Ծաֆե արքեպիսկոպոսները, տ. Արսեն, տ. Ներսես եպիսկոպոսները, տ. Ավագ, տ. Գրիգորիս, տ. Մասիս, տ. Անուշավան (Անթիլիափ միաբան) վարդապետները, տ. Եզնիկ քհն. Պետրոսյանը, Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամները, Ա. Հատիսյանը, Պ. Ծախբազյանը, Գ. Քեհյայանը, Երևանի ս. Սարգիս եկեղեցու թեմական եկեղեցական վարչության ատենապետ Վալտեր Արամյանը, Բաքվի եկեղեցական խորհրդի նախագահ Հրանտ Գեվորգյանը և ուրիշներ:

Ճաշկերույթին ներկա էր նաև Հայկական ՍՍՀ Միմիատրների խորհրդին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահի տեղակալ Անդրանիկ Հասրաթյանը:

Հրավիրյալների թվում էին ուխտավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող տեր և տիկին Արամ Բրազիլյանը՝ Մայամիից, տեր և տիկին Բյուզանդ Փիրանյանը՝ Նյու Յորքից, տեր և տիկին Մելանտոն Ապանյանը՝ Անվերսից (Բելգիա):

Ընդունելության ժամանակ Հայոց Հայրապետի գահակալության տարեդարձը ողջունեցին և Նորին Սուրբ Օծությանը շնորհավորեցին Մայր Աթոռի պաշտոնության և նրա գահակալի կենաց արևշատության սրտագին բարեմաղթություններով տ. Սիոն, տ. Թորգոմ, տ. Ծաֆե արքեպիսկոպոսները, Վալտեր Արամյանը և տ. Անուշավան վարդապետ Դանիելյանը:

Իր պատասխան խոսքում Հայոց Հայրապետը ջերմ շնորհակալություն հայտնեց բոլոր ներկաներին և մանավանդ ողջունի խոսք արտասանողներին, իր գահակալության 24-րդ տարեդարձի առթիվ արտահայտված բարեմաղթությունների համար:

Ընդունելության խանդավառությունը ավելացրին տ. Մասիս վարդապետը և տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսը՝ իրենց հայրենասիրական երգերով և դաշնամուրային նվագով:

Ճաշկերույթն ավարտվեց ջերմ մթնոլորտում՝ խմբովին արտասանված Տերմնական աղոթքով: